

SUPPORTUL SOCIAL PENTRU POPULAȚIA DE RROMI

La 15 ani de la evenimentele din decembrie 1989 care au determinat schimbări sociale majore în România, sistemul de protecție socială este încă rudimentar și incoerent. Nu numai indivizii, dar și grupurile sociale sunt excluse de la protecția socială, de către alte grupuri sociale care beneficiază uneori chiar în mod exagerat. Pe fondul declinului general al nivelului de trai, al suportării costurilor tranziției de către populație, statul a ignorat parțial sau uneori complet anumite categorii de cetățeni care au fost grav afectați de tranziție. Dintre aceste segmente sociale care nu-și pot agrega și promova în mod organizat, instituționalizat sunt marginalizate, profund dezavantajate, excluse de la drepturi și participare socială.

Literatura de specialitate occidentală face numeroase referiri la rasă sau etnie ca o caracteristică imorpatantă a sărăciei. Așa cum se vorbește uneori despre o „*feminizare a sărăciei*”, tot așa se fac referiri la „*sărăcia în alb și negru*”, argumentându-se că negrii, mexicanii sau indienii (cei proveniți din India, Pachistan sau Bangladesh) sunt în mai mari proporții săraci decât albi din țările occidentale.

I. DIAGNOZĂ

De ce populația de rromi devine o problemă din ce în ce mai importantă pentru politica socială ?

1. Dimensiuni mari: aproximativ 1,5 milioane, adică 6,7% din totalul populației (ICCV, 1998). Pe termen scurt și mediu, proporția romilor va crește, tinzând probabil spre o stabilizare pe termen lung.

2. O situație socială și economică extrem de precară, cu șanse de îmbunătățire în viitor semnificativ mai reduse decât ale restului populației.

3. Efecte dezagregante asupra întregii comunități datorită sărăciei și dezorganizării sociale: criminalitate, mai ales organizată, mai ridicată, riscuri ridicate de angajare în piața drogurilor.

4. O condiționalitate în creștere a integrării în UE. Este foarte probabil ca până în 2007 presiunea asupra țării noastre de creștere a efortului de suport social economic a populației de romi să crească rapid.

Dimensiunea populației de romi

1. Caracteristicile populației de romi:

Caracteristicile de tip etnic propriu-zis (limbă specifică, pe care nu toți o cunosc și utilizează, tradiții, port, muzică, conștiință a apartenenței) se combină cu efectele negative ale **deficitului istoric de modernizare al majorității populației de rromi**. O lungă istorie de

marginalizare s-a sedimentat într-o întârziere a procesului de modernizare, cu blocaje importante de integrare cu succes într-o societate în rapidă schimbare, dominată de o competiție în creștere.

Deficitul de modernizare a fost compensat o lungă perioadă de timp de dezvoltarea unor strategii de supraviețuire la marginea societății care, pe lângă fixarea unei sărăcii adesea extreme, a blocat angajarea într-un proces de modernizare de succes.

2. Probleme de identificare

Spre deosebire de toate celelalte grupuri etnice, contururile populației de rromi sunt extrem de fluctuante, neputându-se stabili o cifră suficient de exactă.

Dificultatea stabilirii contururilor populației rrome provine din două cauze. În primul rând o largă varietate a modelelor de viață: apartenență religioasă, utilizarea sau nu a limbii romanes, identificarea ridicată cu populațiile învecinate. În al doilea rând, o accentuată fluctuație a identificării cu o etnie sau alta, în funcție de contextul acestei autoidentificări.

* Conform drepturilor cetățeanului, garantate de constituție, etnia unei persoane este cea pe care aceasta o declară. În consecință, din punctul de vedere al tuturor membrilor colectivității, cât și al statului, dimensiunile etnice ale populației de rromi sunt cele indicate de **recensământ**.

* În diferite alte contexte, un sondaj de opinie publică, de exemplu, sau participarea la activitatea unei organizații cu profil etnic, autoidentificarea poate varia substanțial.

Doar în scopul oferirii unui suport social special centrat, colectivitatea și statul sunt interesate de dimensiunile nu atât ale întregii populații de romi, cât a largilor segmente ale acesteia care se confruntă cu probleme sociale și economice grave produse de o istorie accentuat defavorabilă.

Din acest motiv, dimensiunea legal acceptată a populației de rromi este cea rezultată din totalitatea persoanelor care se **identifică** ca rromi (**autoidentificarea**), în singurul context oficial: recensământul. În toate țările, doar în contextul unor cercetări științifice și în mod exclusiv în scopuri care susțin o politică socială suportivă se utilizează o identificare a persoanelor care provin istoric dintr-o comunitate etnică romă (**heteroidentificarea**). Asemenea analize sunt strict confidențiale, iar utilizarea lor se face numai agregat la nivel de mari grupuri de populație.

Câți rromi sunt în România ?

Recensământ:

1992: 401 087 = 1,8%

2002: 535 250 = 2,5%

Diferența dintre datele celor două recensăminte nu exprimă creșterea fizică exactă a populației de romi, parțial ea conținând și o variație greu de determinat a identificării ca rom în cele două recensăminte.

Estimările Institutului de Calitate a Vieții:

1998: în jur de **1,5 milioane**, adică **6,7%**

În această estimare sunt cuprinse atât persoanele care s-au identificat a fi rromi, cât și cei care au fost *heteroidentificați* ca provenind dintr-un mediu social-economic și cultural rrom. Estimarea făcută de Institutul de Calitate a Vieții a utilizat o metodologie statistică cu un grad ridicat de siguranță, pe un eșantion de aproximativ 20000 persoane identificate a fi rromi.

România are cel **mai mare număr de rromi din Europa**; ca **procent** din întreaga populație, Bulgaria prezintă un procent mai ridicat.

RRomii declarați la ultimele recensăminte

	Bulgaria	Rep. Slovacă**	România*	Ungaria	Cehia
Nr. rromi	365 160	91 284	535 250	190046	11718
Pondere din pop.	5,0%	1,7%	2,5%	1,9%	0,1%

* 2002 pentru România și 2001 pentru celelalte

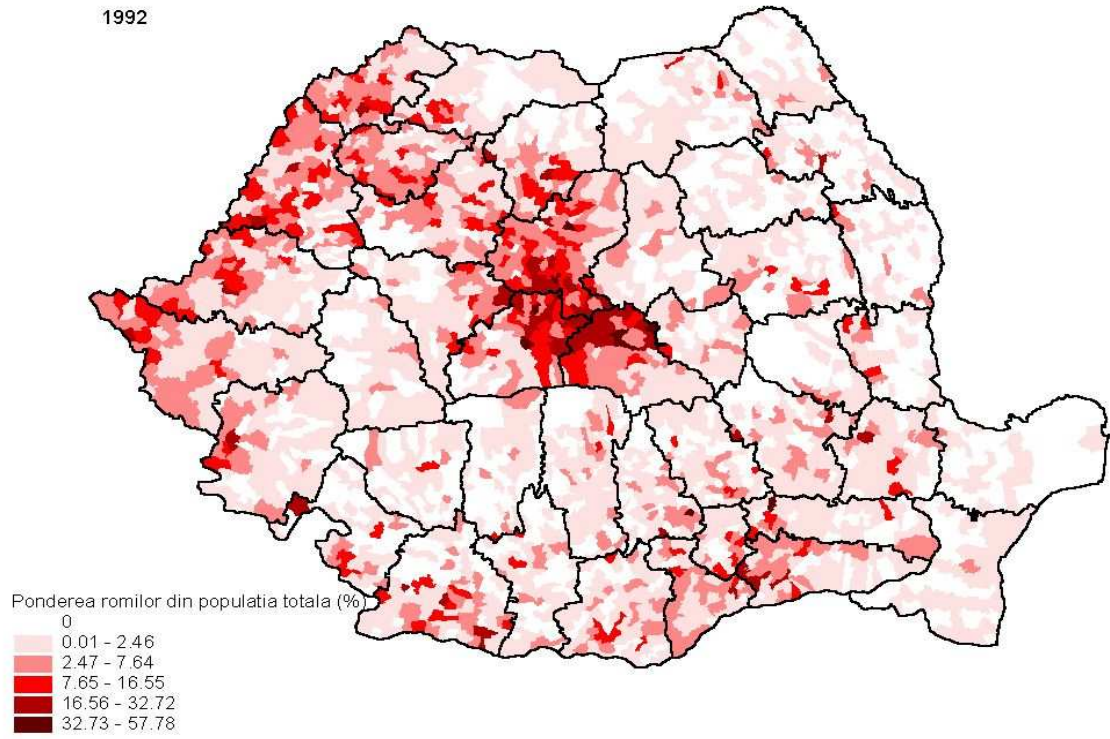
3. Distribuția teritorială a populației de rromi

Repartiția geografică a populației de etnie romă la recensămintele din 1992 și 2002 prezintă o creștere a ponderii romilor în cadrul unor concentrări teritoriale de mari dimensiuni care, în general, se mențin.

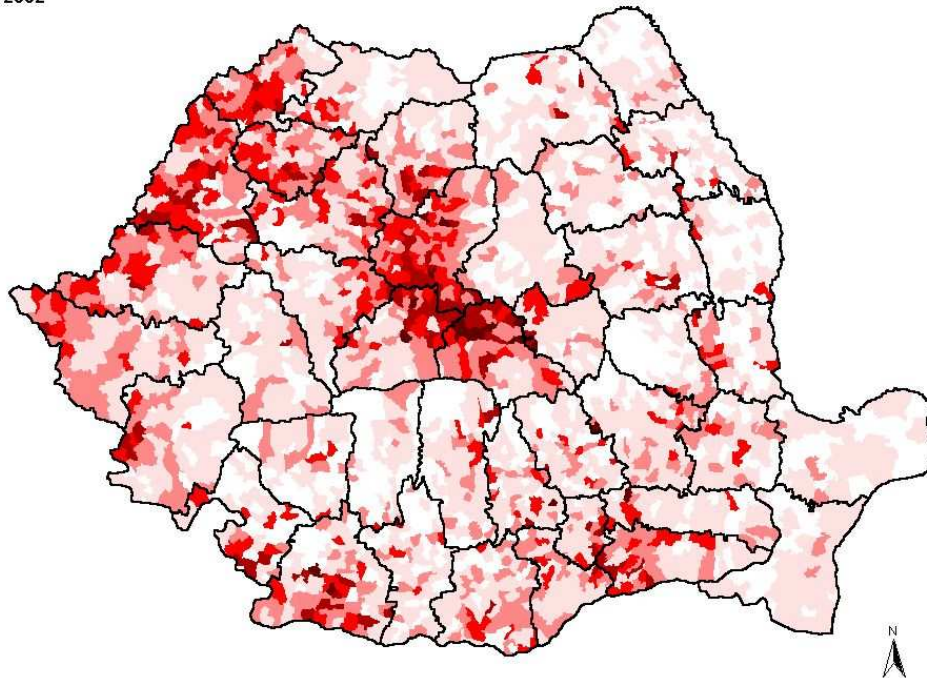
Procente ridicate ale romilor înregistrează localitățile din centrul țării (județele Brașov, Sibiu, Mureș) urmate de cele de pe latura vestică (Satu Mare, Sălaj, Bihor, Arad) și comunele din sudul județelor Dolj și Mehedinți.

La nivel național, în mediul urban (2002) valoarea ponderii romilor este mai redusă decât în mediul rural (1,8% față de 3,2%). Cele mai mari aglomerări de rromi apar în comune (unde se întâlnesc maximele), doar 8 orașe prezentând procente de peste 10%, acestea fiind încadrate în categoria orașelor mici.

1992

2002

Distribuția teritorială a populației de romi la recensăminte

SURSELE EXCLUZIUNII SOCIALE LA POPULAȚIA RROMĂ

O ipostază a culturii sărăciei în România o reprezintă excluziunea socială la populația de romi. Au fost identificate în general trei surse :

1. **autoexcluziunea** (opțiunea este a individului, modelul cultural, dezinteresul, diverse alte elemente ce țin de decizia personală determinându-l în primul rând să opteze singur pentru a respinge o anumită formă de participare socială). Faptul că unele persoane nu își fac acte de identitate, penru că nu doresc, este un astfel de exemplu.

2. **sistemul**, care determină o excluziune structurală (nu există politici sociale adecvate, nu există un răspuns al sistemului social la o anumită nevoie).

3. **apartenența teritorială/comunitară a individului**, care face ca el să nu-și satisfacă o anumită nevoie pentru că nu sunt resurse în comunitate, deși există o soluție formală în sistem și ea funcționează în alte comunități. Un bun exemplu este neacordarea ajutorului social în anumite localități din lipsă de fonduri ; legea există și ea se aplică însă în multe localități.

Pornind de la considerații teoretice și de la datele cercetării de teren privind populația de romi din România realizate pe un eșantion reprezentativ la nivel național în 1998 (cercetare relizată în cadrul ICCV –coordonatori C. Zamfir și M.Preda -) a fost construită următoarea structură explicativă pentru cele patru tipuri de excluziune :

Tipuri de excluziune	Formele ale excluziunii	Surse / cauze de / ale excluziune / ii	Consecinte ale excluziunii (excluziune derivată / de tip consecintă)
A. Din sistemul democratic si legal	- excluși de la statutul formal de cetățeni (nu au acte de identitate)	-autoexcluziunea (dezinteresul față de normele formale) - lipsa de măsuri specifice acestei probleme sociale	- nu pot participa la vot, nu se pot bucura de nici unul dintre beneficiile oferite de sistemul de protecție socială
	- nu au acte de proprietate pe casa sau pământ	- autoexcluziunea	- nu pot vinde sau lăsa moștenire casa, respectiv pământul
	- nu lucrează legal (cu acte sau carte de muncă)	- este în primul rand o excluziune de natură structurală, sistemul incurajând modelul	- nu beneficiază de asigurări sociale: de sănătate, șomaj , pensie , accidente de muncă etc.

Tipuri de exlcuziune	Forme ale exlcuziunii	Surse/cauze de/ale exlcuziune/ii	Consecinte ale exlcuziunii (exlcuziune derivată/de tip consecintă)
B. De piata muncii	- nu au un loc de muncă	- este o exlcuziune care ține de sistem dar si de individ si comunitatea locală	- practic, urmează o serie de alte deprivări datorate lipsei veniturilor
	- nu au/ nu știu să practice o meserie modernă, cu cerere pe piața muncii	- autoexlcuziune	- șanse mici de a găsi un loc de muncă
C. Din sistemul statului bunăstării	- nu beneficiază de educatie gratuită, de alocație pentru copii, de asigurări sociale	- consecințe in buna masură si ale primelor două tipuri de exlcuziune (A si B), dar in multe cazuri este si o opțiune individuală	- deprivare materială puternică
	- nu beneficiază de ajutor social	- nu sunt resurse in comunitate	- deprivare materială
	- nu beneficiază de masă la cantina de ajutor social	- Nu există instituia in comunitate	- deprivare materială
D. din sistemul familiei si comunității	- nu au suport din partea unui partener> nu sunt casatoriti (nici macar fara acte) sunt divortati sau abantonati	- pentru cei necasatoriti si divortati este o optiune individuala, cei vaduvi sau abandonati in sa nu sunt suficient ajutati	- deficit de integrare interpesonala - deprivare materiala

Tipuri de excluziune	Forme ale excluziunii	Surse/cauze de/ale excluziune/ii	Consecinte ale excluziunii (excluziune derivate / de tip consecinta)
D. Din sistemul familiei și comunitatii	- nu primesc suport sau ajutor de la vecini, rude, prieteni cand au nevoie	- este o consecinta a relatiilor stabilite de individ (ține si de o anumita reciprocitate) dar si lipsa resurselor in comunitate poate fi cauza	- deficit de integrare interpersonală - deprivare materială

Din tabelul anterior rezultă împărțirea în două categorii a formelor de excluziune înregistrate : excluziune de tip „cauză”, care determină si alte forme de excluziune , și excluziune de tip „efect” care derivă de fapt dintr-o altă formă de excluziune.

Lipsa unei slujbe, de exemplu, este nu doar o excludere de pe piața muncii, ci presupune și o succesiune de forme derivate de excluziune (lipsa banilor din salariu, a satisfacerii unor nevoi de bază etc.).

Această împărțire nu este însă suficientă pentru a sistematiza formele de excluziune întâlnite în cercetarea de teren pentru că importanța formelor de excluziune de tip cauză nu este egală. Se impune deci o reprezentare a deteterminărilor de tip cauză-efect pentru a avea un tablou mai clar al formelor de excluziune înregistrate la populația de rromi.

Se observă din schema explicativă că există 5 surse majore de exlcuziune de tip „cauză” : „nu are acte” , „nu a mers la școală” , „ nu are slujbă” , „nu este căsătorit legal” , „copii nu au acte”. Dacă le reunim pe cele două referitoare la actele de identitate rămân 4 surse majore de exlcuziune : lipsa actelor, lipsa școlii, căsătorie nelegală (sau lipsa căsătoriei) si lipsa locului de muncă .

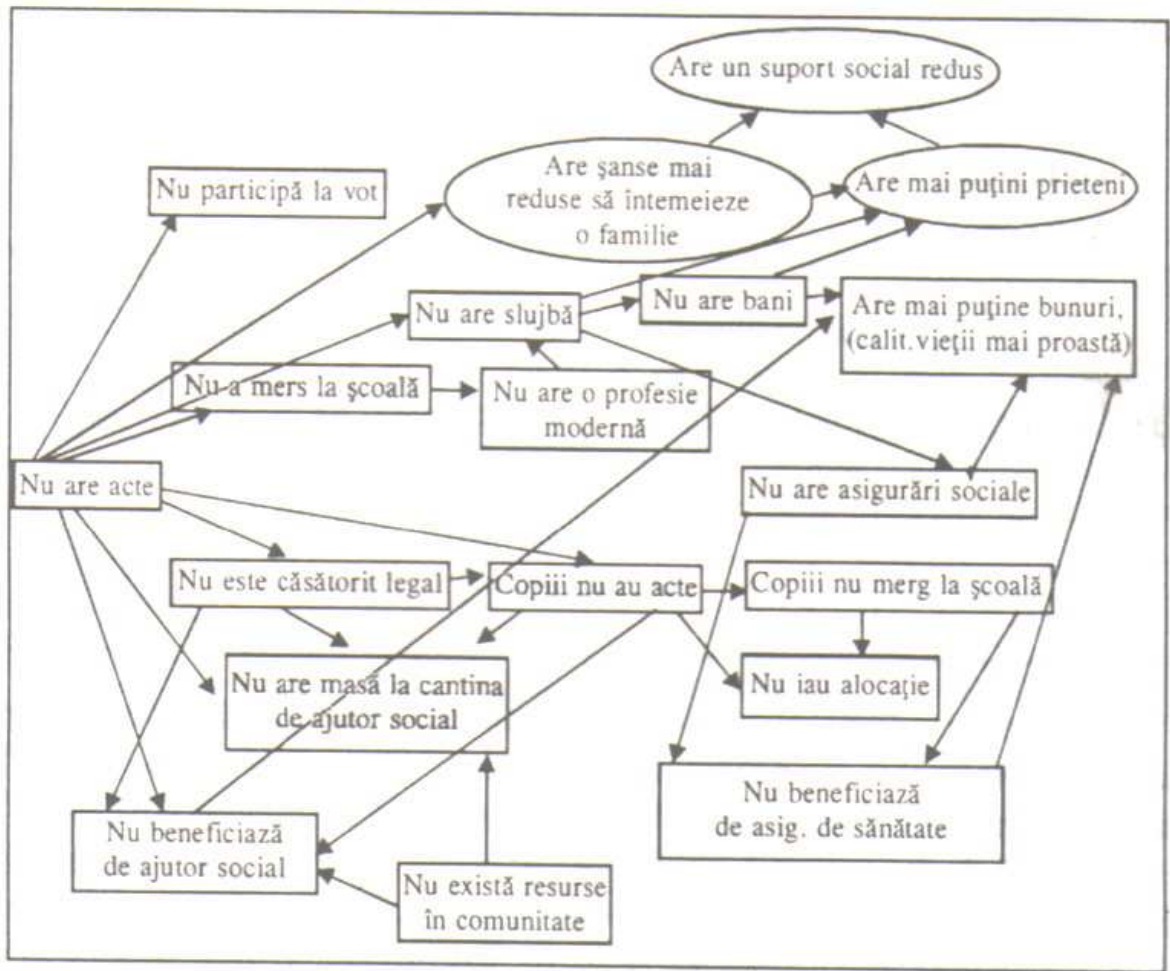

Fig. 4. Lanțuri cauzale ale excluziunii sociale la populația de rromi

Specificul excluziunii sociale la populația de rromi constă tocmai în existența primelor 3 dintre aceste surse de excluziune, care la restul populației nu există (sau sunt întâlnite extrem de rar). Whelan, B. J. și Whelan C.T. (1995) numesc marginalizarea indivizilor pe piața muncii „factor cauzator sau predispozițional” al excluziunii sociale pentru că determină reacții de excluziune în lanț. Ceea ce constatăm la populația de rromi din România este că există nu unul, ci mai mulți factori cauzatori ai excluziunii sociale și ei sunt cei pe care i-am amintit mai sus. Dacă analizăm natura lor constatăm că, exceptând prezența pe piața muncii, care poate fi determinată de condițiile din comunitatea locală și din țară, factorii cauzatori au o determinare preponderent individuală și într-o oarecare măsură, culturală (sau chiar comunitară, în sensul comunității culturale), fiind vorba de autoexcluziune într-o bună măsură. Iată câteva date statistice pentru:

Factorii cauzatori/predispozitionali ai excluziunii sociale de romi

Factorul cauzator/predispozitional		Proportia celor excluși
Nu au nici un act de identitate		3,1 % din totalul populației de romi
Nu au buletin, deși au peste 14 ani (si au certificat de naștere)		5,7 % dintre cei de peste 14 ani
Nu au mers la școală deloc		24,4 % dintre cei de peste 10 ani (care nu mai merg deloc la școală)
Nu sunt căsătoriți legal		39,4 % dintre cei căsătoriți
Nu au o slujbă	Nu au lucrat nici măcar ocazional după în 1997 și 1998	52 % dintre cei care au peste 14 ani, nu mai merg la școală și care au răspuns la întrebare (28 % dintre ei nu au dat un răspuns la întrebare)
	Nu au lucrat cu carte de muncă în 1997 sau în 1998	84 % dintre cei care au peste 14 ani, nu mai merg la școală și care au răspuns la întrebare (28 % dintre ei nu au dat un răspuns la întrebare)

Este lesne să observăm dimensiunile uriașe pe care aceste tipuri primare, fundamentale de excluziune le au la populația de romi. Practic, a vorbi despre sărăcie sau nivelul de trai la indivizi care nu au situația actelor rezolvate (nu au certificat de naștere și/sau buletin de identitate) este gratuit; aceștia sunt excluși complet de la toate celelalte drepturi derivate din statutul de cetățean: asistență socială, drept de participare politică, angajare într-un loc de muncă legal ocupat.

Autoexcluziunea este principala cauză a situației celor de mai sus cât și a romilor care nu au mers niciodată la școală, au peste 10 ani și sunt practic analfabeți.

Nu același lucru se poate spune însă despre cei care nu au lucrat cu carte de muncă în ultimii doi ani dinaintea cercetării, printre care unii nu au lucrat absolut deloc în perioada amintită. Pentru cea mai mare parte dintre aceștia cauzele excluziunii țin în bună măsură de situația economică a țării, oferta de locuri de muncă fiind extrem de mică. Pe lângă factorul principal, care este de natură structurală, deși unora șansele le sunt diminuate de cauze care țin și de decizii personale, de autoexcluziune (precum cele anterior amintite : lipsa actelor, nefrecventarea școlii), nu trebuie neglijată aici aparența la anumite comunități locale și chiar apartenența la etnie care devin cu o bună probabilitate surse de excluziune socială. Pe fondul lipsei fondurilor de muncă (și a celor cu carte de muncă în mod special, a face parte dintr-o

comunitate săracă fără locuri de muncă, devine o sursă suplimentară de excluziune socială, șansele de a găsi o slujbă diminuându-se considerabil. La aceasta se adaugă și probabilitatea mai mare de a nu găsi un loc de muncă dacă locuiești într-o comunitate de romi numeroasă pentru că lipsa locurilor de muncă la populația de romi face ca cercetarea de locuri de muncă în aceste comunități să fie foarte mare.

Situația romilor fără acte este de asemenea foarte gravă. O analiză pe categorii de vârstă relevă ponderea foarte mare a celor fără acte în rândul copiilor, comparativ cu ponderea lor în rândul adulților. Analiza detaliată pe ani relevă o pondere relativ egală a lipsei actelor în funcție de vârstă la copiii de sub 14 ani. Singura explicație plauzibilă este diminuarea autorității (și autoritarismului ca metodă a) instituțiilor statului după 1989 și poate creșterea costurilor procurării certificatului de identitate pentru familiile de romi cu copii fără acte.

Categoria de vârstă	% Nu au certificat de naștere
0-13 ani	4,8
14-25	1,8
26-45	1,3
46-65	1,4
Peste 65 ani	1,3
Total	3,1

Primele cauze constatate în diverse studii a fost refuzul unor maternități de a elibera adeverință provizorie mamelor care nu au acte de identitate. Ulterior este foarte complicat de obținut un certificat de naștere fără această adeverință.

O altă cauză frecventă este dorința mamei (necăsătorită legal) de a da copilului numele de familie al tatălui, care este absent (în pușcărie sau la lucru departe de casă). Ulterior, datorită demersului complicat unele familii renunță și copilul rămâne fără acte de identitate.

O a treia cauză este obligativitatea de a lua certificatul din localitatea în care s-a născut copilul. Dacă copilul a fost născut departe de casă, ulterior este prea costisitor pentru familie să meargă din nou acolo pentru certificat.

Un element care îngreunează procedura pe fondul situațiilor anterioare este birocrația exagerată ce trebuie depășită dacă se dorește obținerea unui certificat de naștere după ce copilul a împlinit un an.

Influența situației altor tipuri de acte asupra situației sociale a romilor este de asemenea importantă. Nevoia de a avea o locuință este una de bază pentru orice persoană. Situația proprietății acelei locuințe și a actelor care se atestă este esențială într-un stat de drept. Pentru

majoritatea populației României, situația locuinței este rezolvată (cel puțin cantitativ) prin proprietatea privată asupra propriei locuințe. Există și o parte semnificativă din populație care locuiește însă cu chirie. În România a locui cu chirie în prezent constituie în general un dezavantaj, prețul chiriei, pe de o parte și lipsa de siguranță privind păstrarea contractului pe termen mediu și lung (mai ales pe fondul schimbării de proprietate în cazul caselor naționalizate) pe de altă parte, fiind două surse posibile de deprivare privind locuința. Dintre romii, 16,5% locuiesc cu chirie, ceea ce înseamnă că au un risc de excludere ridicat pe această componentă. Dar o situație și mai gravă o întâlnim la cei 21 % (!) dintre romii care locuiesc într-o casă pentru care nu au acte de proprietate, casa construită sau (în cazuri mai rare) riscul de excludere socială este extrem de ridicat practic sute de mii de persoane fiind în pericol de a-și pierde locuința dacă legea s-ar aplica în litera ei.

Situatia locuinte	Procentaj		
Casa la curte cu chirie	6,5 %	Cu chirie 16,5 %	La bloc: 21 %
Apartament cu chirie	10 %		
Apartament proprietate	11 %	Proprietate legală 61 %	La casă: 77,5 %
Casa personală cu acte pe teren	50 %		
Casă construită ilegal	21 %	Proprietate ilegală 21 %	
Nu au răspuns la întrebare	1,5 %		

Cauzele posibile ale acestei situații țin pe de o parte, de stabilizarea relativ recentă și în buna măsură sub o anumită presiune politică a unei părți importante a populației de romii și, pe de altă parte, de ritmul mare de creștere a populației de romii care, pe fondul resurselor limitate ale unor familii tinere, au condus la soluții extreme de construire abuzivă a unor locuințe pe terenuri ale statului sau comunităților (izlazuri comunale, de exemplu). Deși complexă, problema proprietăților asupra locuințelor trebuie rezolvată rapid (cu flexibilitatea a soluțiilor și cu accentul pe interesul păstrării construcției în toate cazurile în care este posibil și a constituirii dreptului de proprietate pentru romii), pentru că astfel va încuraja perpetuarea modelului la familiile tinere care se află în situații similare.

Departa de a fi una secundară, problema densității de locuire la populația de romi (care este și ea cauzatoare de deprivare și de excluziune socială) este tratată în capitolul privind locuirea la populația de romi.

Lipsa educației ca sursă de excluziune la populația de romi

În 1992, C. Zamfir și E. Zamfir constatau ca doar 51% dintre copiii de romi din țara noastră având vârsta de 10 ani frecventau regulat cursurile școlare. Alți 14 % întrerupseseră școala, 16 % o frecventau „când si când” iar 19 % nici nu se înscriaseră vreodată.

Situația școlară		% dintre cei de vârstă școlară, 7-14 ani	
Este inscris la școală si o frecventează :	Zilnic sau aproape zilnic	63 %	69 %
	Rar	4 %	
	Deloc	2 %	
A intrerupt clasa...		7 %	
Nu a fost inscris niciodată		16 %	
Nu a răspuns la intrebare		8 %	

Situația era alarmantă dar s-a considerat că introducerea condiției de a frecventa școala pentru obținerea alocației de stat o va rezolva în mare parte. După 6 ani, în urma cercetării din 1998, situația este puțin mai bună.

Situația școlară		% dintre cei de vârstă școlară, 10 ani	
Este inscris la școală si o frecventează :	Zilnic sau aproape zilnic	70 %	79 %
	Rar	5 %	
	Deloc	4 %	
A intrerupt clasa...		2 %	
Nu a fost inscris niciodată		14 %	
Nu a răspuns la intrebare		5 %	

Deși însă există 16% potențialii viitori analfabeți printre copiii romi de vârstă școlară procentul celor care frecventează regulat școala este acum de 63% pentru clasele I – VIII și este și mai ridicat pentru clasele mici. Deși, pe de o parte, este generatoare de excluziune socială pentru că cei care nu merg la școală sunt excluși de la obținerea alocației pentru copii, condiționarea acordării alocației de frecventare a școlii reduce excluziunea socială pentru cei

care, mergând (oarecum de nevoie de la școală) fără a avea mai mult șanse în viitor, să se integreze pe piața muncii și să traiască mai bine.

Atitudinea rromilor față de educație este însă în continuare negativă. Atunci când nu este obligatorie, educația formală este în bună parte refuzată de rromi, chiar dacă este gratuită precum grădinița, liceul, școlile vocaționale sau facultățile de stat.

Doar 20 % dintre copiii de rromi de vârstă corespunzătoare sunt înscriși la grădiniță.

Situația frecventării ciclurilor de învățământ este și mai gravă: dacă un sfert dintre rromi nu au făcut nici clasă și aproape jumătate din ei au făcut maxim 4 clase, doar 5 % au terminat liceul și doar 0,2% au urmat o facultate.

Rezultatele concrete ale acestei atitudini față de școală la rromi sun prezentate în tabelul următor:

Știu să citească	% dintre cei de peste 10 ani
Bine	61
Cu dificultate	16
Deloc	23

Este evident că analfabetismul este o sursă primară de excluziune extrem de semnificativă pentru populația de rromi din România. Practic cei 39 % analfabeți și semianalfabeți au în primul rând șanse minime de participare pe piața muncii. Importanța pe care școala o are pentru copiii rromi este extrem de mare. Practic este, în multe cazuri, singurul mod prin care ei pot scăpa din cercul vicios al excluziunii sociale: sărăcie – dezinteres, pentru școală-analfabetism, lipsa unei profesii și a salariului, sărăcie. Printre măsurile care s-au dovedit extrem de eficiente în proiecte-pilot trebuie menționată introducerea unei mese gratuite în școală (pentru toți copiii săraci, nu numai pentru cei rromi). O astfel de măsură pe care alte țări au introdus-o de la începutul secolului XX și încă o mai păstrează ar putea atrage la școală majoritatea copiilor de rromi.

De luat în considerare este și introducerea unor sancțiuni pentru părinții care nu-și trimit copiii la școală, (indiferent de etnie) mergând până la decăderea din drepturile părintești și preluarea copilului de către serviciile sociale. Această măsură pare drastică dar ea se impune pentru a apăra interesele copilului. Netrimiteră copilului la școală este de fapt o gravă violare a interesului și dreptului acestuia de a învăța pentru care cei care îl încalcă ar trebui să fie sancționați.

Prezența foarte slabă pe piața muncii a rromilor este o altă sursă majoră de excluziune socială. Așezati în anumite comunități relativ recent (în '50, '65 și unii chiar mai târziu), practic de o generație sau două mulți dintre rromi sunt în situația imigrațiilor occidentale, muncitori

agricoli, în slujbe prost plătite și vulnerabile, fiind printre ultimii sosiți și printre primii concediați în cazul restructurărilor.

Practic, mai mult de jumătate dintre românii care sunt apti de muncă trăiesc pe seama celor puțin care lucrează, a copiilor care primesc alocație și a puținilor pensionari. Explicabilă în cazul celor care au lucrat doar cu învoială sau au lucrat ocazional, lipsa oricărui mod de participare activă pe piața muncii pentru jumătate dintre românii apti de muncă este, consider și o dovadă de autoexcluziune, de indiferență sau chiar de autoizolare față de piața (grii sau neagră) muncii.

Cum au lucrat românii

Cum au lucrat după 1990	% dintre cei de peste 14 ani care au răspuns (26 % dintre subiecții de peste 14 ani nu au răspuns)
Ca salariat (dacă după 1990 au lucrat cel puțin 6 luni consecutiv)	25
Ca zilier	23
Pe cont propriu	7
Au lucrat ocazional	11
Nu au lucrat deloc	35

Condițiile în care au lucrat românii

In ce condiții au lucrat în 1997 și 1998	% dintre cei peste 14 ani care au răspuns (28 % dintre subiecții de peste 14 ani nu au răspuns)
Cu carte de muncă	16
Cu autorizație	2
Cu învoială	30
Nu au lucrat	52

ASISTENȚA SOCIALĂ

Nu este surprinzătoare date fiind cifrele prezentate până în acest punct dependența unui procentaj mare dintre familiile de rromi de ultimă rețea de siguranță la nivel social, sistemul de asistență socială.

Excluși sau autoexcluși din sistemul pieței muncii, neacoperiți de sistemul de asigurări sociale, 75% dintre capii de familie de rromi consideră că ei și familiile lor ar fi îndreptățiți/ar trebui să primească ajutor social.

Cu toate acestea aproape jumătate având dosarul depus pentru a primi ajutor social și fiind aprobate dosarele de ajutor social pentru un sfert dintre familiile de rromi pentru că putem spune că populația aceasta în foarte mare măsură depinde de sistemul de asistență socială, de stat și de comunitatea locală.

Rețelele de suport la populația de rromi

Povara care apasă asupra comunităților de rromi și în special a celor puțini activi dintre rromi este foarte mare. Fiind prea vulnerabili pentru a rezista pe piața muncii, prea mulți pentru a putea fi protejați de un stat așa de lipsit de resurse, mulți dintre rromi rămân cu singura alternativă posibilă pentru a își satisface nevoile de bază: familia și comunitatea. Din păcate, nici situația familiei (ca structură) nu este prea favorabilă pentru mulți dintre ei.

Dacă rețeaua de rude și prieteni funcționează pentru jumătate dintre rromi atunci când se află în nevoie, ea funcționează ca o sursă de împrumut în majoritatea cazurilor și foarte rar ca o sursă de ajutor nerambursabilă (3,4% dintre rromi). Când privește soluțiile extreme precum furtul, cerșitul sau căutatul în gunoi dar și soluția răbdatului de foame (în total 17%), ele sunt dovada situației disperate a unei părți importante a populației de rromi, pentru care responsabilitatea o poartă într-o bună măsură și guvernarea din cauza lipsei de politici sociale și/sau a ineficienței acestora.

Situația rromilor din România constituie o formă specifică de excluziune care presupune chiar extinderea conceptului față de acțiunile sale din Europa Occidentală. Lipsa actelor de identitate la un număr însemnat de cetățeni (în special de etnie rromă) constituie o formă de excluziune socială mult mai gravă decât șomajul, acești oameni fiind excluși chiar de la statutul (formal) de cetățeni care le-ar fi conferit o mulțime de drepturi de care nu pot să beneficieze.

PRIORITĂȚI DE ACȚIUNE:

1. Îmbunătățirea rapidă a accesului la planificarea familială

2. Dezvoltarea unui sistem de servicii de asistență socială și medicală centrată pe colectivitățile de romi, cu accent special pe planificarea familiei și pe îngrijirea socială și medicală a copilului și a mamei

3. Îmbunătățirea pregătirii școlare și profesionale

Acest obiectiv ar trebui să-și centreze atenția și resursele pe două direcții prioritare:

- Reducerea spre lichidare a analfabetismului tinerilor
- Concentrarea efortului pe cei cu șanse mari de reușită. Aceasta înseamnă stimularea copiilor cu resurse pentru finalizarea unor puncte cheie ale procesului de învățământ: gimnaziu, școală profesională, liceu, facultate. Este puțin productiv să difuzezi resursele limitate pe întreaga populație școlară, la nivelul căreia vor fi inevitabil multe pierderi. Concentrarea pe copiii cu șanse de reușită la diferite nivele va genera o schimbare rapidă a profilului colectivității.

O asemenea strategie înseamnă:

a. Asigurarea participării școlare cel puțin la nivel elementar.

b. Creșterea proporției de copii care termină învățământul obligatoriu, printr-un suport material special pentru copii care au demonstrat capacități.

c. Creșterea rapidă a tinerilor antrenați în forme de pregătire profesională, în două forme:

- Suport pentru copiii care au absolvit învățământul general de a se integra în forme de tip profesional

- Dezvoltarea, în mod excepțional, a unor forme profesionale pentru copiii care nu au absolvit învățământul obligatoriu.

d. Un suport material accentuat pentru participarea la liceu și la facultate.

4. Creșterea ocupării și îmbunătățirea calității ei

a. Creșterea numărului de salariați:

- prin creșterea pregătirii profesionale
- prin stimularea angajării în locuri de muncă care nu cer o calificare specială, dar prin oferirea la locul de muncă a unei îmbunătățiri a pregătirii
- creșterea numărului de locuri de muncă în activități de suport pentru romi: profesori, asistenți sociali și medicali etc.
- subvenționarea unor activități economice ale romilor, cu un nivel stabilit de productivitate, care să integreze romii în activități productive

b. Îmbunătățirea calitativă a ocupațiilor pe cont propriu

- Diminuarea rapidă a ocupațiilor din afara legii care creează o înaltă vulnerabilitate
- Transformarea treptată a activităților informale în activități formale, nu utilizând în primul rând mijloace represive.

c. Suport pentru obținerea de pământ pentru agricultură și locuințe.

- Crearea unui fond care să cumpere teren din care să fie împroprietăriți romii care demonstrează într-o anumită perioadă de timp capacitatea de a-l lucra eficient.
- Teren pentru construcții de locuințe.

Principiu: atragerea participării romilor la activitatea generatoare a diferitelor bunuri de care romii urmează a beneficia: construcții de locuințe, întreținerea locuințelor, amenajări teritoriale, servicii sociale.

5. Suport pentru construirea de locuințe

Pentru o perioadă suficient de lungă de timp, marea majoritate a romilor nu vor putea cumpăra sau închiria locuințe civilizate.

Două tipuri de soluții ar putea fi avute în vedere:

- Susținerea romilor care vor să-și construiască locuințe în sistem cooperativist, cu contribuții mai ales în muncă.
- Construcții de locuințe sociale, chiar dacă într-o primă fază cu un confort mai scăzut, dar mult mai civilizate decât cele actuale, prin antrenarea beneficiarilor de a participa la construcție și la întreținere.

CONCLUZII

Datele statistice de mai sus ne determină să afirmăm că în România ca și în țările capitaliste dezvoltate între rasă, pe de o parte, și stările de sărăcie și excluziune socială, pe de altă parte, există o corelație pozitivă, rromii, negrii, hispanicii se află în sărăcie și se (auto) exclud în proporție mai mare decât restul populației.

Desigur nu se poate susține că rasa sau etnia sunt cauze directe. Această realitate se datorează mai degrabă istoriilor diferite ale etniilor, culturilor diferite care, pe fondul sistemelor sociale capitaliste conduc la dezavantajarea unor etnii. În România, sărăcia și excluziunea sunt asociate și cu etnia.

BIBLIOGRAFIE

- 1. GIDDENS, A -„A TREIA CALE,, EDITURA POLROM 2001
BUCUREȘTI**
- 2. PREDA, M - „POLITICA SOCIALĂ ROMÂNEASCĂ ÎNTRE
SĂRĂCIE ȘI GLOBALIZARE,, EDITURA POLIROM 2002
BUCUREȘTI**
- 3. ZAMFIR, C - „POLITICI SOCIALE ÎN ROMÂNIA,,
EDITURA EXPERT 1999 BUCUREȘTI**
- 4. AGENȚIA NAȚIONALĂ DE PRESĂ ,, ROMPRES,, -
ROMÂNIA ȘI CONSILIUL EUROPEI 1993- 2003**